

naar een circulaire economie hypothekeren. Ook de op termijn noodzakelijke uitrol van een 'hernieuwbare waterstof-economie' kan hij nog niet goed plaatsen.

Voor kerncentrales ziet hij in de transitie naar een groene economie echter geen plaats. Op een eerlijk speelveld waar de echte externe kosten van nucleaire en fossiele energie zouden doorgerekend worden, zou hernieuwbare energie nog veel sneller doorbreken.

Het optimisme van Mathias Bienstman werkt aanstekelijk, maar ook hij geeft aan dat de technologie het niet alleen zal oplossen. Er is nood aan de interventie van een sterke overheid, aan planning en een sterk sturende fiscaliteit, kortom aan meer radicale maatregelen zoals Ludo De Witte en Naomi Klein die bepleiten. De accenten van de drie auteurs verschillen duidelijk. In plaats van verschillen uit te puren, kunnen we ook vaststellen dat er een grote consensus is over welke maatregelen moeten genomen worden, op korte termijn en op langere termijn. En dat het geen wandeling door het park zal worden, is ook duidelijk. De transitie naar een koolstofarme samenleving is dé politieke, maatschappelijke en culturele uitdaging van onze generatie.

Johan Malcorps

Respect is de nieuwe punk

Meyrem Almaci, *Respect is de nieuwe punk. durven opstaan in turbulente tijden*, Borgerhoff & Lamberigts, 2017, 224 p.

Met *Respect is de nieuwe punk. Durven opstaan in turbulente tijden* heeft Groen-voorzitter Meyrem Almaci een belangrijk politiek boek geschreven. Het leest vlot. Er passeert een brede waaier aan actuele onderwerpen de revue, die wel steeds grondig worden uitgediept. De aangename afwisseling tussen inhoudelijke stellingnames en persoonlijke anekdotes maakt het luchtiger, zonder dat het aan diepgang inboet. Als leuk intermezzo worden songs voorgesteld die een belangrijke rol speelden in het leven van Meyrem Almaci (je kunt de lijst op Spotify beluisteren door de titel van het boek in te geven). De gekende Nederlandse jeugdschrijver en ex-politicus Jan Terlouw verzorgt de inleiding.

Meyrem Almaci start het boek met gebeurtenissen uit haar jeugdijaren die bepalend waren voor haar verdere leven. Haar vader verliet het kleine Turkse dorpje Kozluca in 1974 om in België als 'gastarbeider' aan de slag te gaan. Korte tijd nadien volgden zijn echtgenote en kinderen hem. Meyrem zag het levenslicht in 1976 en groeide op in Sint-Gillis-Waas in een gezin met 11 kinderen. Omdat vader de enige kostwinner was, had het gezin het zeker niet breed: *'Speelgoed, kleren, schoenen: lang voordat vintage en recyclage in waren, was hergebruik van andermans spullen bij ons thuis de norm. Maar niet omdat het een keus was. [...] Dan zeulden we onhandig over straat met een meubelstuk dat iemand anders niet meer wilde. In het volle vizier van iedereen, tot thuis.'* In de school was het Juf Gaby die Meyrem en haar zussen onder haar vleugels nam en hen Nederlands leerde. Zonder medeweten van haar ouders schreef ze zich met de hulp van haar zus in het ASO in. Niet voor het laatst ging Meyrem tegen de maatschappelijke verwachting en stroom in

die haar voorbestemden om, zoals andere meisjes van Turkse afkomst, snit en naad te volgen.

De getuigenissen uit haar eigen leven dienen niet om de Groen-voorzitter of haar successen te verheerlijken, maar zijn eerlijke en diepmenselijke anekdotes waaraan telkens een politiek verhaal opgehangen wordt. Zo wakkerde het lezen van Thea Beckmans *Kinderen van Moeder Aarde* de ecologische en feministische reflexen van de auteur aan. Deze en andere boeken speelden een belangrijke rol in de vorming van Meyrem Almaci. Ze vindt het daarom onbegrijpelijk dat gemeenten sedert 2016 niet meer verplicht zijn om een bibliotheek open te houden. De uitdagingen waar ze in het onderwijs mee te kampen had, koppelt ze aan een vurig pleidooi voor een vooruitstrevende onderwijshervorming. Ze hekelde de politieke tegenstanders die vele decennia van wetenschappelijk onderzoek zomaar naast zich neerleggen en zich op die manier aan schuldig verzuim bezondigen.

Er zit een dubbele centrale boodschap in het boek. Het bevat een warme oproep voor meer empathie en respect. Daarnaast brengt Meyrem Almaci de hoopvolle boodschap dat er dagelijks heel wat mensen van onderuit oplossingen zoeken én vinden voor de grote uitdagingen waar deze planeet en haar inwoners voor staan.

De titel 'Respect is de nieuwe punk' zegt het al: vandaag zijn het rebellen die zich op het publieke forum respectvol, hoffelijk en empathisch *durven* gedragen. Almaci pleit ervoor om een halt toe te roepen aan de wijdverspreide grofheid en polarisering in de omgang met elkaar. Volkomen terecht stelt ze dat vooral rechts vandaag grossiert in grofbekkerij en 'zondebokkerij' als handig afleidingsmanoeuvre om het eigen falen te verbergen. Dit is natuurlijk een vaststelling die ter linkerzijde al veel langer leeft. Meyrem Almaci houdt

het echter niet bij deze analyse, maar reikt progressieven ook de handvaten aan om het tij te keren. Het is precies op dit vlak dat dit boek een belangrijke bijdrage levert.

Groen lijkt de laatste tijd de wind in de zeilen te hebben. Die gunstige context komt het sterkst tot uiting in de peilingen waar Groen historisch hoge toppen scheert. Bij de verkiezingen van '14 haalde Groen ruim 8 procent van de stemmen, maar sedertdien eindigt de partij in de peilingen systematisch boven de 10 procent en gaat ze de laatste tijd zelfs richting 15 procent. In vergelijking met andere ecologische partijen in onze buurlanden en Europa is dit een zeer sterke score. Het is uiteraard nog afwachten of die tendens ook in de stembokjes zal worden bevestigd. De ecologisten hebben op dat vlak geen al te beste ervaringen.

Hoe kunnen we deze positieve dynamiek verklaren? Het is duidelijk dat Groen meer dan de andere oppositiepartijen het ongenoegen over de rechtse regering Michel weet te vatten. Naast de relatieve zwakte van de andere oppositiepartijen, is ook een andere interne factor bij de Groenen van belang. Sedert haar aantreden als voorzitter van Groen in november '14 legt Meyrem Almaci de nadruk op een verbindend en positief discours waarin de belangrijke progressieve waarden centraal staan. In haar boek gaat ze op dit elan verder.

Progressieve partijen gaan er te vaak van uit dat mensen hun stemgedrag laten leiden door sterke ideeën en plannen. Die zijn uiteraard van groot belang. Een goed programma is het fundament van elke politieke partij. Maar sterke programma's alleen volstaan niet. Kiezers laten zich niet enkel leiden door inhoud, ratio en eigenbelang. Denken we maar aan de Amerikaanse arbeidersklasse die massaal voor Trump stemde, terwijl ze van zijn neoliberale agenda toch weinig goeds

moeten verwachten. Minstens even belangrijk (en wellicht nog belangrijker) als goede voorstellen is de juiste emotionele toon waarmee een politieke partij of kandidaat de kiezer weet te raken. Het is dan ook niet toevallig dat Almaci het in haar boek heeft over het terugwinnen van harten en hoofden: *'Het betekent dat populisme verklaarbaar is. En dat enkel werken op een aspect niet zal volstaan. [...] Je kan het verslaan. Je kan de harten en de hoofden terugwinnen. We moeten uit het straatje van het identiteitsdebat dat nu gebruikt wordt om mensen te verdelen in groepen om ze zo tegen elkaar op te zetten, in plaats van ze te emanciperen en allemaal dezelfde (gelijk)waardigheid te geven.'*

Ik ben ervan overtuigd dat de positieve dynamiek die Groen vandaag kent in grote mate te danken is aan het uitdragen van dit wervend, waardengedreven verhaal. Een boodschap die geen schulddigen aanwijst, maar mensen verenigt in een verhaal van hoop. Dit kan soft klinken, maar dat is het zeker niet. Waarden als hoop, respect en vrijheid zijn ook progressieve waarden. We hebben te lang toegelaten dat rechts deze waarden claimt. Zowat alle verworvenheden op dit vlak zijn er door links gekomen (vrouwenrechten, antiracismewet, homohuwelijk...), ondanks de luide protesten van de conservatieven en nationalististen.

Het tweede centrale onderwerp in het boek is een hoopvolle blik op de toekomst. Ondanks de enorme uitdagingen waar we voor staan, ziet Meyrem Almaci veel redenen om hoopvol te zijn. Die hoop put Almaci uit de manier waarop tal van mensen de toekomst voorbereiden, terwijl de politieke leiders volgens haar op veel vlakken achterblijven. Ze noemt hen de 'doeners': de mensen die een stap vooruit willen zetten en samenwerking zoeken. Ze stelt haar hoop niet op één grote revolutionaire beweging, maar in een veelheid van kleine revoluties (Rik Pinxten) of klein verzet (Tine Hens). *'Ik geloof in de macht van*

klein, tienduizenden malen herhaald, tegen de brute macht van groot.' Een van de voorbeelden waar ze naar verwijst is de succesvolle strijd voor het herstel van de ozonlaag die vanaf de tweede helft van de jaren '80 werd gevoerd door milieubewegingen, activisten en burgers.

Over de thema's interculturaliteit en anti-racisme is Meyrem Almaci hoopvol, maar toch vooral bezorgd. Ook in het cultuurbegrip van Almaci staan openheid en wederzijds respect centraal. Ze hamert op het belang van solidariteit tussen de verschillende emancipatiebewegingen: *'Wie aandacht vraagt voor de eigen positie als minderheid, kan niet anders dan opkomen voor de rechten van andere minderheden'*. Gelaagdheid en dynamisme zijn andere centrale elementen in Almaci's visie op cultuur. Ze gebruikt hiervoor de metafoer van een lasagne: de verschillende lagen van een lasagne staan voor de meer-voudige identiteiten die elk van ons heeft. Terecht waarschuwt ze ervoor niet alle problemen te culturaliseren, maar ook en vooral oog te hebben voor de socio-economische positie van het individu.

Meyrem Almaci stelt bezorgd vast dat er vandaag een enorme fixatie is op de etnische identiteit, die keer op keer wordt geproblematiseerd. Dat de rechterzijde eindeloos dezelfde vragen blijft stellen, is volgens haar niet omdat ze antwoorden zoeken, maar om de 'gesprekspartner' telkens opnieuw in het defensief te dwingen en tot een onbetrouwbare buitenstaander te reduceren.

De recent goedgekeurde vreemdelingenwet symboliseert deze dynamiek voor haar het sterkst. Ze noemt dit de hedendaagse Dreyfusaffaire. Het probleem is niet dat mensen voor zware criminele feiten uit het land gezet kunnen worden (dat kon vroeger ook al). Wel dat de beslissing hierover een administratieve aangelegenheid is én dat een van de basisprincipes

van de rechtsstaat in het gedrang komt: het vermoeden van onschuld. Almaci: *'In het geval van Dreyfus was er nog de rechtbank. Met de nieuwe vreemdelingenwet wordt die gepasseerd.'* Het versterkt bij vele 'allochtonen' het gevoel een tweederangsburger te zijn.

Ook over bepaalde tendensen binnen de islamitische gemeenschap is Meyrem Almaci bezorgd. De warme, menselijke, empathische en solidaire islam waarmee zij opgroeide, lijkt hoe langer hoe meer gekaapt door een groep radicale terroristen die er het omgekeerde van maken. Ze spreekt met veel genegenheid over de visie van haar vader op de islam, waar vrijheid en tolerantie centraal stonden en religieuze dwang uit den boze was. Hierdoor kon ze uit eigen wil een hoofdoek dragen, maar kon ze die evenzeer uit eigen wil weer afzetten.

Ondanks de zorgen die ze zich maakt, kijkt Meyrem Almaci vooral naar de positieve signalen die ze om zich heen ziet: *'Dit boek is dan ook een oproep. Een oproep om de blik te verleggen. Te luisteren naar de verhalen van andere mensen en te zien hoeveel ze eigenlijk gemeen hebben.'* Afsluitend kan ik alle progressieven — over de partijgrenzen heen — warm aanbevelen om dit fijne boek te lezen.

Dany Neudt